

פרוטוקול מס' 4

מישיבת ועדת עבודה מיום ב', ג' באדר תשל"ד, 25.2.1974, בשעה 10.00

<u>נכחו:</u>	<u>חברי הוועדה:</u>	
	ש. ארבל-אלמוזלינו - יו"ר	
	מ. גז	
	א. מויאל	
	י. יודין	
	מ. כהן	
	מ. גרופר	
	י. ארידור	
	א. לין	
		<u>מוזמנים:</u>
	א. גפני - מנהל יחסי ציבור, המוסד לביטוח לאומי	
	מ. לויז - היועץ המשפטי	
	ר. רוטר - סמנכ"ל למחקר ותכנון	
	מ. בוטון - ס/היועץ המשפטי	
	י. ברק - היועץ המשפטי, משרד העבודה	
	ע. סיוון - ס/הממונה על התקציבים, משרד האוצר	
		<u>מ"מ מזכיר:</u>
	ש. צמח	
		<u>רשם:</u>
	'חבר המתרגמים'	
	פיצוי בעד ההתייקרויות במסגרת המוסד לביטוח לאומי.	<u>על סדר היום:</u>

הישיבה הסתיימה בשעה 12.30

160

(מתקבל ביום 3.3.74)

היו"ר: רבותי, אני מתכבדת לפתוח את הישיבה. הנושא שלנו היום הוא פיצוי עבור ההתייקרויות. הפיצוי למעשה ניתן בכמה צורות והחומר שקיבלנו במסגרת הביטוח הלאומי, אשר בו למעשה ניתן הביטוי הזה על הפיצוי, נמצא בעמ' 3 בחומר שבידכם. עמוד אחד מתייחס לפיצוי עבור התייקרויות בגין המבוטחים, המקבלים קיצבת משפחה, לפי חוק הביטוח הלאומי. הדבר השני - במסגרת תקנות בדבר ביטוח ילדי עובדים ובשל כך אנחנו גם קיבלנו, בעקבות התקנות הללו, החלפת לוח ש' בחוק הביטוח הלאומי, המתייחס למעשה לקיצבת ילדי עובדים לחודש. התקנות שיטען בדבר ביטוח ילדי עובדים מתייחסות גם לאלה שהם עובדים יומיים.

ראשית נקבל הסבר מפי מר רפי רוטר, סגן המנהל הכללי של הביטוח הלאומי, שהוא גם המנהל של המכון לחקר כלכלי בביטוח הלאומי. נשמע ממנו סקירה על כל העניין של ההתייקרויות וכיצד משתקף הפיצוי אשר מציעים לנו בהצעות שלפנינו.

מר ר. רוטר: ההתייקרויות הניכרות שחלו בסוף ינואר, ראשית פברואר, בעקבות צמצום הסובסידיות, מטילות עול נוסף על כלכלת משפחות מכל הסוגים. העול הנוסף הוא בסכומים ובשיעורים שונים, לפי המצב המשפחתי ורמת ההכנסה של המשפחות ומה שהיינו רוצים לעשות כאן היום הוא במשפחות הנמצאות בדרך כלל בתחתית הסולם, ומתוך כך נהנות מקיצבאות או השלמות כאלה או אחרות, בדרך של קיצבאות מן הביטוח הלאומי.

למשפחות האלה כוונת הממשלה היתה להעניק פיצוי בדרך של הגדלת הקיצבאות כך, שהן לא תיפגענה כמעט כתוצאה מן ההיטלים וההתייקרויות החדשות, כאשר שאר חלקי האוכלוסיה אמורים לספוג חלקים אלה או אחרים, לפחות לפרק זמן מסוים של ההתייקרויות, כי כולנו יודעים שתוספת היוקר עליה הוסכם, כפי ששמענו אמש, היא בשיעור של 6% מן השכר היסודי, וכל אחד מאתנו יודע שלבעלי שכר יסוד שעד 700 ל"י, תוספת היוקר שקולה כבר היום בסכומה לערך של השכר היסודי, כך שאם מוסיפים היום על שכר יסודי עד 700 ל"י תוספת יוקר של 6%, פירושו של דבר שהשכר הכולל לבעלי שכר יסוד שעד 700 ל"י גדל בשיעור שהוא בערך מחצית האחוזים האלה.

אם תקחו למשל בעל שכר של 700 ל"י שכר יסוד, תמצאו שתוספת היוקר שהצטברה עד ינואר 1974 הגיעה כבר בקירוב לסכום של 700 ל"י, קצת פחות מ-700 ל"י. יוצא מכאן שהשכר שלו היה כבר מעל ל-1,300 ל"י, שכר כולל, כך ש6% תוספת יוקר על שכר היסוד פירושו של דבר כ-3.08% תוספת לשכר הכולל שהוא קיבל בחודש ינואר.

כל מי שעקב אחרי התפתחות המחירים ועבר גם על האומדנים שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הכינה, יודע שההתייקרויות הצפויות, ואפילו הישירות בלבד, כתוצאה מביטול הסובסידיות, עולות על אותם 3%. זאת אומרת שהפיצוי שניתן עכשיו כמיקדמה על חשבון תוספת יוקר יולי, בא לתת פיצוי חלקי, למעשה. ולכן בחשיבותן של קיצבאות הילדים, עליהן אני רוצה לדבר עכשיו - אלה באות להוסיף על אותה תוספת יוקר עליה סוכם, מן ה-1 בפברואר, סכומים בגין כל אחד ואחד מהילדים במשפחה, כך שאם למשפחה יש ילדים, ובמיוחד אם היא מרובת ילדים, התוספות הנוספות בגין ילדים, חשלמנה את הפיצוי שניתן בדרך של תוספת יוקר, כך שבסך הכל, אם נצרף יחדיו את תוספות היוקר של פברואר עם התוספות המוצאות כאן, שהובאו בפניכם בהתייעצות - שני הסכומים האלה יחד, אם נרכיב אותם - יתנו למשפחות, בייחוד משפחות מרובות ילדים, אם ארבעה ילדים ויותר, פיצוי שיהיה כבר פחות או יותר מלא על כל ההתייקרויות שחלה.

כפי שראיתם, ההצעה שמובאת כאן בפניכם היא להוסיף, לכל אחד מן הילדים, בנוסף לתוספת היוקר, סכום של 10 ל"י לכל אחד מן הילדים הראשונים של עובדים שכירים ובנוסף לכך תוספת של 10 ל"י החל מן הילד השלישי, לפי פרק ה' לחוק, פרק הדן במשפחות מרובות ילדים. יש לנו, אם כן, כאן 10 ל"י עבור כל אחד ואחד מן הילדים במשפחה, בתוספת לסכומי תוספת היוקר.

בנוסף לדברים שהזכרתי עד עכשיו, מציעה הממשלה תוספת נוספת, שמשום מה תבוא לדיון בוועדה אחרת, ועדת הכספים, זוהי תוספת של עוד חמש לירות לכל אחד מן הילדים, הרביעי, החמישי ואילך של משפחות שיש בהן יוצאי צבא. הקיצבאות האלה ליוצאי צבא מוענקות למשפחות עם ארבע ילדים ויותר, שמישהו במשפחה הוא יוצא צבא, הן היו עד כה בסכום של 20 ל"י עבור כל אחד מן הילדים הללו והצעת הממשלה המובאת לכנסת, אך נמצאת על שולחנה של ועדת הכספים היא, להוסיף עוד 5 ל"י, כך שבסך הכל, אם לקחת את יוצאי הצבא, שהם הרוב המכריע של האוכלוסיה היהודית, אנחנו מקבלים תוספת של 10 ל"י עבור שלוש הילדים הראשונים ו-15 ל"י עבור כל אחד מן הילדים, הרביעי ואילך.

איך נראה, אם כן, הסכום שבו מתפצה המשפחה, אם מסכמים את כל התוספות האלה יחד - תוספות היוקר, תוספות לילד ראשון ושני של ילדי שכירים, תוספות ליוצאי צבא ותוספות למשפחות מרובות ילדים. אני הכינתי חישוב קטן, המראה פחות או יותר את הדבר הבא:

משפחות מרובות ילדים מקבלות בדרך כלל, בתוספות שהזכרתי כאן, סכומים שמספיקים לכסות את כל נטל ההתייכרות שנרשמה, אפילו מדצמבר ועד ראשית פברואר, כלומר כללתי בזה אפילו קצת יותר מן ההתייכרויות שאפשר לומר נובעות במישרין מן הצעד של צמצום הסובסידיות, כי מדצמבר וינואר חלו התייכרויות נוספות, שאינן קשורות במדויק בצעד הזה.

משפחות מעוטות הכנסה ומעוטות ילדים, כלומר משפחות של אדם החי על שכר מינימום, כפי שהוא לעת עתה קבוע, ואין לו יותר משלושה או ארבעה ילדים - במשפחות כאלה לעת עתה הפיצוי הוא כמעט מלא אבל לא מלא, הוא חסר קצת, אלא שאני חייב להוסיף: כפי שכולנו קוראים בעתונים על דיונים שהיו אתמול, אני מבין שהנושא של שכר מינימום עדיין נמצא בדיון, ודי אם תחול שם הגדלה של נאמר כ-50 ל"י מן הרמה הקיימת, שגם המשפחות האלה תבואנה לפחות על פיצויין המלא, כלומר: שכר מינימום היום הוא 425 ל"י כפי שנקבע בינואר 1973, פלוס תוספות היוקר שחלו מאז, ביולי, בינואר, ועכשיו בפברואר. ביחד זה כבר קצת מעל 500 ל"י.

מן החישובים שערכנו יוצא, שאם יצליחו להרים את שכר המינימום לפחות ל-550 ל"י, 560 ל"י, אז גם משפחות מעוטות הכנסה ומעוטות ילדים, ביחד עם התוספות שניתנו כאן לילדים, גם הן תבואנה לידי פיצוי על כל ההתייכרויות שחלו עד היום, עד פברואר.

עשינו חישוב אחד נוסף ורצינו לבדוק גם כיצד נראית התמונה אם לא מסתכלים רק על הצעד האחרון של פברואר, אלא בודקים את מצבן של המשפחות שחיות על שכר מינימום, פחות או יותר, על שכר מאוד נמוך, שיש להן הרבה ילדים. כיצד נראה מצבן היום, בפברואר, אחרי ההגדלות האחרונות והניכרות על המחירים, ביחוד של מוצרים

חיוניים, בהשוואה למצבן לפני שנה בערך, ינואר-פברואר אשתקד, כאשר אני לוקח בחשבון מצד אחד את כל ההתייקרויות שחלו במשך השנה האחרונה, התייקרויות שמינואר אשתקד מסתכמות כבר בערך ב-40% עבור משפחות הללו, וכאן בדקנו, אגב, עם הלשכה לסטטיסטיקה לגבי סל של משפחות עניות, שהן נפגעו בשיעורים קצת יותר גדולים מאשר משפחה ממוצעת. בסל שלהם המצרכים החיוניים שהתייקרו יש להם משקל יותר גדול. אם כן, גם אם לוקחים את החשוב הזה ובודקים את רמת ההכנסה הפנויה, רמת ההכנסה נטו, של משפחה החיה על שכר מינימום ותוספות ילדים בראשית 1973, למשפחה שצריכה לחיות בפברואר על שכר מינימום של היום, לפני שהוא הוגדל אפילו, פלוס תוספות הילדים, שהוגדלו כמה וכמה פעמים במשך השנה האחרונה - באפריל, ביולי, בספטמבר, בנובמבר, בינואר ועכשיו שוב בפברואר - אנחנו מקבלים שוב את אותה התמונה: משפחות החל מארבעה ילדים ויותר פוצו בשיעור מלא, ואולי אפילו קצת עודף במרכאות, על ההתייקרויות שחלו עד ראשית פברואר.

משפחות בעלות שכר מינימום עם רק ילד אחד או שניים או אולי אפילו שלושה, שזה על הגבול, לא פוצו פיצוי מלא לעת-עתה, בסידורים הקיימים, אבל שוב - אם יוגדל שכר המינימום, כפי שמדברים על כך עכשיו, גם המשפחות האלה, לפחות דבר אחד אפשר לומר שהן תצלחנה לשמור, וזה על רמת החיים שהיתה להן לפני שנה, ונדמה לי שזה דבר שאינו צריך להיות קל בעיניכם, משום שכלל הציבור היום בארץ, דרך היקף המיסוי הנוסף, הספיגה וכו' - הצרכן הממוצע או המשפחה הממוצעת היום לא בהכרח שומרת על רמת החיים שמלפני שנה. יש להניח שרמת החיים קצת יורדת, אבל למשפחות האלה, החיות במצוקה יחסית, אפשר לומר שאם אמנם שכר המינימום יתוקן, במידת מה, כפי שמדברים על זה עכשיו, אז גם המשפחות הקטנות, כמו המשפחות הגדולות, תגענה לפחות לסטאטוס קוו, לפחות לשמירה על הקיים בראשית 1973, מצב שלפני המלחמה.

א. יודין: כאשר אתה משווה את שכר המשפחה מינואר 1973 לינואר 1974, מה בעצם אתה לוקח בחשבון, את שנים עשר המצרכים הבסיסיים או את סל המזונות כולו? מה הקריטריון שלכם?

מר ר. רוטר: החישוב שאנחנו ערכנו היה כזה: לגבי ההתייקרות שחלה בין ינואר לדצמבר 1973 לקחנו את האינדקס הכללי לגבי משפחה ממוצעת, לא ניסינו לעשות חשבונות לגבי הסל של משפחה עניה, אבל לגבי התפתחות שחלה מספטמבר 1973 ועד ראשית פברואר 1974, ביקשנו מן הלשכה לסטטיסטיקה לעשות חשבון מיוחד למשפחות בעלות הכנסה נמוכה, משום שהדגם של ההתייקרויות, האופייני לסוף ינואר, נראה היה לנו שהוא משפיע בצורה שונה לחלוטין על משפחות ברמות שונות של הכנסה לנפש. התוצאות שקיבלנו היו בערך כאלה: ההתייקרות הממוצעת מהרמה של חודש דצמבר לרמה של השבוע הראשון של חודש פברואר, היתה 10%. המשפחה הממוצעת, שהתצרוכת שלה לחודש נאמדת בכ-1500 ל"י למשפחה, זה 10% או 150 ל"י בערך לחודש.

עשינו את החישוב הזה משום שתוספת היוקר ששולמה בינואר ביטאה, פחות או יותר, את רמת המחירים של 1973 ורצינו לראות מה התרחש מאז.

היו"ר: בנקודה הזאת דווקא, ההשוואה הזאת שאתה עושה לגבי משפחה, שהיא בעלת שכר נמוך - אתה אמרת

שמספחות מרובות ילדים, מילד רביעי ומעלה, שהיה להן הכנסה של שכר נמוך, כבר קיבלו פיצוי מלא, על ההתייקרויות שהיו במשך השנה הזאת. לעומת זאת, אותן מספחות שיש להן מאחד עד שלושה ילדים, שהם בעלי שכר נמוך - לא פוצו מלא. הייתי רוצה לדעת ממך מה למעשה חסר להם לפיצוי המלא.

מר רוטר: משפחה החל מחמישה ילדים, ארבעה ילדים, זה פחות או יותר על הגבול, קיבלו סכומים שאפילו עודפים, במידת מה, כלומר הם לא רק שומרים על כוח הקנייה של התצרוכת בדצמבר או ינואר, הם אפילו קצת עולים על זה. על הפיצוי לפחות אפשר לומר, שעל מה שקרה עד פברואר, הוא מלא ואפילו יש רזרבה מסוימת להתייקרויות גוספות שכנראה תחולנה בהמשך חודש פברואר, מארס, אפריל.

על כל פנים, החמונה המתקבלת כאן, לפי החישוב הזה היא, שחסר סכום של בערך 50 ל"י למשפחה, זאת אומרת שאם שכר מינימום היה זו בסכום של בערך פלוס-מינוס 50 ל"י זה היה מפצה גם את המשפחות מעוטות היכולת פיצוי מלא על מה שקרה בסוף ינואר. מה שאני שומע על המשא ומתן שמתפתח בנדון והתביעות, מה מוכנים לתת ומה דורשים, אז יש להניח שדברים בסדר גודל כזה יתרחשו, ואם כך יהיה, כלומר ששכר המינימום יגיע לרמה של 550 ל"י לפחות, אז אפשר יהיה לומר גם על משפחות מעוטות ילדים, שגם הן קיבלו פיצוי מלא על מה שהתרחש מדצמבר לתחילת פברואר.

א. יודין: מה שנכון מבחינה אריטמטית אולי, לצערי הרב איננו נכון מבחינה מציאותית.

מר רוטר: משפחה ממוצעת, הסל שלה התייקר מסוף דצמבר לתחילת פברואר, ב-10%, כשהתקציב של משפחה ממוצעת זה כ-150 ל"י. אם נקח, לעומת זאת, משפחות מעוטות הכנסה, מרובות ילדים, כאן מתקבלת תמונה זו: אחוז ההתייקרות היה קצת גדול יותר, בהשוואה ל-10% אצל המשפחות הממוצעות, כאן ההתייקרות היתה בשיעור של כ-13%. אבל ברור, שהיות שאנחנו מדברים על משפחות מעוטות הכנסה, למרות שהאחוז הוא יותר גדול, הסכום הדרוש כדי לתת להן פיצוי מלא ולפצות להן את ההוצאה הנוספת הקשורה בהתייקרות, הוא כמובן בסכומים יותר קטנים, מ-40 ל"י לנפש.

הסכומים שאנחנו קיבלנו מן הלשכה לסטאטיסטיקה בסוף השבוע שעבר מדברים שבמשפחות מעוטות הכנסה, גם של קשישים שחיים על הטבה סוציאלית, גם של משפחות מרובות ילדים שנהנים פחות או יותר מהשלמות של סעד ב-1969/68, כלומר, באמת השכבות החלשות ביותר - ההתייקרות היתה בשיעור של בין 20 ל"י ל-30 ל"י לנפש. זאת היתה ההתייקרות, פחות או יותר.

א. כהן: כמה זה יוצא באחוזים?

מר רוטר: בין 12% ל-13%. זה קצת מתנדנד עם גודל המשפחה. משפחה ממוצעת של אנשים החיים בסעד או על סף הסעד, זה בערך 12%, אבל אם לוקחים משפחות קטנות של זוג בלי ילדים, או קשישים או משפחה מרובת ילדים - זה עולה. אלה תנודות לא כל כך משמעותיות.

אבל כפי שאמרתי קודם, אם לוקחים את תוספת היוקר, את התוספות שהוצעו כאן לילדים, רואים שכבר משפחות מרובות-ילדים, עם ארבעה-חמישה ילדים ויותר, פחות או יותר הגיעו לפיצוי על מה שחל עד עכשיו, משפחות מעוטות ילדים ובעלות שכר שקרוב על המינימום, כנראה הגענה לפיצוי בעזרת תזוזת-מה בגובה שכר המינימום, כפי שהוא נקבע בתחילת 1973 בתוספת היוקר שהצטברה מאז. כך שבסך הכל נראה לנו, שלמרות שהסכומים האלה אינם מרשימים ואין ביכולתם בשום אופן לשפר את רמת החיים של המשפחות החלשות, הרי פחות או יותר הן נותנות להן פיצוי על ההתייכרות הגדולה שקרתה, כאשר רוב האוכלוסיה בארץ נקראת, בצורה זו או אחרת, להוריד כעת את רמת החיים. לקבוצות האלה ניתן פיצוי מלא פחות או יותר על ההתייכרות והן מצליחות לשמור פחות או יותר על אותה רמת חיים שהיתה להן בטרם המלחמה.

א. יודין: ברצוני להעיר, בעקבות סקירה מעניינת מאוד, אני פטור מלומר שאני מעריך מאוד את העבודה של המוסד לביטוח לאומי וקשה היום לתאר את הנוף החברתי של ישראל בלעדי מוסד זה. אני מוצא לנכון לומר את הדברים האלה מכיוון שבהסתדרות אנחנו לפעמים יושבים משני צידי השולחן. כאן יש הזדמנות לומר דברים טובים שלא הדרך מיקוח או ויכוח. ואף על פי כן, אם אנחנו דנים בסוגיה זו של משפחות מרובות ילדים, יש לדעתי צורך לנסות להעמיד את הדברים על דיוקם המציאותי ולא האריסטמתי בלבד.

למה הכוונה: אנחנו בהסתדרות משוכנעים, כי כל תזוזה רצינית במחירים של מצרכים בסיסיים גורמת לשינוי מרחיק לכת בהרכב סל הצריכה של המשפחה. זאת אומרת, המצב לגבי משפחות מרובות ילדים הוא איננו כזה שהיה תקציב ההוצאה, הכל התייקר באיכס אחוזים, ממקורות שונים התקבל פיצוי, שהוא בכך וכך אחוזים, והדברים מבחינה אריתמטית פחות או יותר משלימים זה את זה והמשפחה, או שהיא מרוויחה עוד משהו במקרים מסוימים או שלפחות אינה יורדת במידה ניכרת. לצערי, התמונה אחרת: ברגע שמשתנים מחירי המצרכים הבסיסיים, המשפחה בדרך כלל עומדת בפני אחת משתי האפשרויות: או שהיא מעתיקה חלק גדול יותר של התקציב להוצאה למזון ולמצרכים חיוניים כמו מזון, ומכיוון שמצרכי מזון עלו בעשרות אחוזים ומחירים של בגדים ונעליים ותיקון נעליים וכו' וכו' - הרי לאמתו של דבר חלה תמורה משמעותית מאוד, גם בהרכב סל הצריכה, תמורה שמורידה את המשפחה, לעומת מה שאתה קראת משפחה ממוצעת. פירוש הדבר, מוגדל הפער הסוציאלי, ושנית - מצטמצמת לאמתו של דבר, במידה ניכרת, הצריכה באותם השטחים של אותם המצרכים שבעצם בהם תלוי קיומו הבסיסי של אדם.

הדברים פחות ניכרים, כמובן, כאשר התמורות שמתחוללות באינדקס המחירים הן איטיות ויש זמן להסתגל איכשהו. כאשר יש תמורות תלולות, כפי שהיו בחודשים האחרונים - המשפחה, עם הפיצוי, בשום פנים ואופן לא יכולה להסתדר. וגם אם מבחינה אריתמטית חשבונך נכון - אני חושב שבחינה יסודית יותר של תקציב המשפחה ושל תזונת המשפחה ותזונת הילד - יביאו תוצאות אחרות.

מה הם האמצעים לתיקון הדבר - אני יכול לומר, כמובן, באופן כללי שהפיצוי מוכרח להיות משמעותי, יותר גדול,

ואני מיד אקבל חשובה, שלא אוכל להתכחש לה, שיש מיגבלות תקציביות וכו'.
אולם, אי אפשר לברוח מן העניין ואני מבקש מן המוסד לביטוח הלאומי
לבחון את הנקודה הזו - תזונת ילדים, סל המזונות של משפחה, לאחר כל
התמורות האלה; ב) אני רוצה להשמיע מחשבה, שאינני רואה אותה עדיין
בחינה הצעה, מכיוון שלא היתה לי אפשרות לבחון אותה:

לאחר שנתקלנו במשפחות רבות במצב, שנוכח
התייקרות כללית תלולה משפחה עושה מאמצים נואשים כדי לא לרדת ולשמור
על הרכב צריכה אחד יותר, מתחילה לצמצם במזון ובדברים חיוניים אחרים.
האם אין אפשרות לחשוב בכיוון הפתרון שניתן לחיילים בשירות סדיר
ובשירות מילואים, באמצעות חנויות שק"ם? אני מבקש את דברי לא לפרש
כהצעה שאני מניח על השולחן. אני דווקא מצניע לכת ואני מדבר על מחשבה
בלבד. אני רוצה שילד יקבל את הכיזה, יקבל את כוס החלב, יקבל מצרכים
אחרים, שבלעדיהם התפתחותו אינה מובטחת, ואני מבקש לבחון מסלול נוסף
של מתן מצרכים לאוכלוסייה מרובת ילדים, באמצעות מכירה מרוכזת בחנויות,
כעין שק"ם, של שק"ם, רשת קואופראטיבית או אחרת. אינני רוצה שילד
יהיה כפרה להתייקרות או למאבקה של המשפחה לשמור צריכה אחרת, שאולי
היא לא פחות חיונית, אבל לא זו שאליה, בראש וראשונה, מתכוון הביטוח
הלאומי ודנה ההסתדרות, כאשר דנו על הגדלת תוספת ילדים.

א. לין: האם כוונת ההצעה שלך היא שהמוסד לביטוח
לאומי יפתח רשת של חנויות -

א. יודין: לא. אנחנו דנים הרי לא בצורה פורמאלית
ויבשה בגודל ההקצבה. אנחנו מוכרחים
לשאול את עצמנו באיזו מטרה הגדלת התוספת הזו קולעת למטרה.

א. לין: המחשבה שלך איננה צמודה לחלוטין
לנושא שאנחנו עוסקים בו. אילו ח"כ יודין
היה בה בהצעה, לדוגמה, להסתדרות בתור חבר הוועדה המרכזת - זה היה
הגיוני. אז הוא היה בא להציע למרכז לקואופרציה, למשל, להקים רשת
קואופראטיבית של חנויות מעיל אלה, לצורך אותה מטרה. אבל כרגע אנחנו
עוסקים בנושא מוגדר של פיצויי התייקרויות.

א. יודין: אני יודע שאילו הצעתי כאן להגדיל את
התוספת לילדים, במקום 10 ל"י עוד 5 ל"י,
זה היה רלוואנטי מאוד. אני יודע שבשלב זה קשה להעלות על הדעת
אפשרות מיידית של הגדלה נוספת, אני לא אומר שבלתי אפשרי. אני מעלה
מחשבות בדבר אפשרויות נוספות, ואז לא הייתי חושב על חנויות מיוחדות,
הייתי חושב על אפשרות, על ידי סידורים מסוימים, של מכירה מוזלת
ברשת הקיימת, למשפחות מרובות ילדים.

מ. כהן: אין לי ספק שכל התייקרות שחלה במשק,
בוודאי פוגעת בעיקר במשפחות מרובות
ילדים. אלה הן בדרך כלל המשפחות הנחשלות ביותר והרכבן ידוע, מאילו
שכבות.

כאן נאמר כאילו הפיצוי העודף ניתן למשפחות מסוימות. אני קורא לזה תיקון המעות. בסל המזונות בדרך כלל ישנו צרכן סביר, כמו שבאנגליה ישנו האזרח הסביר. אני חושב שכאן אין צרכן סביר, כי הצרכן הסביר כאן מורכב מעדות שונות ומהרגלי סלי מזונות שונים לגמרי. ידוע הוא שעדות המזרח צורכות הרבה מאוד אורז ושמן, לא מרגרינה, לא תפוחי אדמה, וכל ההתייקרות הזו פגעה בעיקר, ובעיקרה כל השנים, באורז, בשעועית, בחומס, בעדשים, שאני מסופק שיש משפחות אחרות האוכלות את זה. וזה סל מזונות שאנחנו רגילים, לא יעזור. את המצרכים האלה אוכלות עדות המזרח, ואלה הן המשפחות מרובות-הילדים, שהן אוכלות הרבה אורז, הרבה שעועית, הרבה עדשים וקטניות או אטריות ודברים אחרים. וזה פגע בהן באופן קשה מאוד.

כשבאים ועושים סל התייקרות או סל

המזונות של הצרכן הסביר, כפי שאתם מבטאים את זה, אני משוכנע שכל ההתייקרות האלה לא התבטאו בסל המזונות או בחישוב תוספת היוקר.

כעת אני רוצה להרהר מהרהורי לבי: נתנו

תוספת יוקר 105 ל"י וכעת עוד 42 ל"י, זה 147 ל"י בסך הכל. נניח משפחה עם ילד אחד, אז תוספת היוקר הזו מחלקת לכל נפש בערך ב-50 ל"י. אני לא מדבר על קיצבת ילדים, שהוא מקבל עוד 10 ל"י. התוספת יוקר הזו מבטאת התייקרות מסוימת שהיתה במשק, פיצוי, שהמצרכים עלו, שצרכו אותם, צרכנים שונים, היישוב כאן צריך אותם.

כעת נקח משפחה, נניח, עם שבעה ילדים:

אוחו הורה או אותה משפחה תקבל גם כן 150 ל"י, כלומר תוספת היוקר הזו מתחלקת שוב פעם לשמונה נפשות, תשע נפשות, כלומר: אתה פיצית פה אמנם - ואל נשכח דבר אחד נוסף, שבדרך כלל במשק כאן ובארץ משפחה שיש לה ילד אחד, אז האשה גם עובדת. תסכימו אתי שמשפחה שיש לה שמונה ילדים בוודאי שהאשה אינה יכולה לעבוד, כלומר שוב: ההתייקרות, אם תפגע - היא תפגע בעיקר, כי אוחו אדם שיש לו ילד או שניים ואשתו עובדת, איכשהו יכול לספוג ביתר קלות התייקרות, אני מביין שבכל זאת ייפגע, אין מי שלא ייפגע מזה, אבל הפגיעה הרבה יותר חמורה והרבה יותר קשה, כי תוספת היוקר שם תהיה כפולה, האשה תקבל תוספת יוקר והבעל יקבל תוספת יוקר. הוא יביא 150 ל"י והיא תביא 150 ל"י, יביאו הביתה 300 ל"י. אותה משפחה שיש לה שמונה ילדים, תביא תוספת יוקר אחת - 150 ל"י. זאת אומרת, שאין להם כל אפשרות לספוג את ההתייקרות, בכלל.

מה אני רוצה להשיג? שכאן צריכים לתח

את המחשבה יותר ויותר לאותן המשפחות שיש להן שישה ושבעה ותשעה ילדים, ויש רבים כאלה, ואני מכיר משפחות עם 15 ילדים! כיצד זה מתבטא? אתם תתנו עוד חמש לירות לילד, עבור הילד הרביעי והחמישי? הרי זה לעג לרש! תאספו את כל השמונה או עשרה ילדים, עם חמש הלירות תוספת - כלומר 15 ל"י - הוא יקבל 150 ל"י. רבותי, עשר נפשות עם עוד 150 ל"י, אני רק מעורר מחשבה.

אני חושב שכל הפיצוי לילדים צריך להיות

פרוגרסיבי, ואולי אביע כאן דעה אפיקורסית: לדעתי ילד אחד או שניים במשפחה זה כעין אגואיזם, המשפחה זקוקה אולי לתוספת, לא אומר שלא, אבל משפחה שהביאה שבעה או שמונה ותשעה ילדים ועשרה ילדים - היא הביאה

נכס למדינה, היא נתנה נכס, ויש לשמור על הנכס הזה ולעודד אותו, בכל מיני מובנים. נניח, אותה משפחה קונה שלוש זוגות נעליים - אני פעם כתבתי לבן גוריון המנוח, בשנת 1955, תכנית מסוימת, איך אני חושב לפי התכנית הצרפתית הלוקסיון פאמיליארד, וחבל מאוד. לו היה לנו עוד חצי מליון יהודים במדינת ישראל היום, ויהודים נאמנים ממש למדינה.

אני בא ואומר כעת: חוספת היוקר נתנה 150 ל"י או 300 ל"י לשניים-שלושה ילדים, עבור שלוש זוגות נעליים. רבותי, שם יש 15 זוגות נעליים. מה זה נותן? מה הפיצוי הזה נותן? אני מדבר מתוך זה שאני נכנס הרבה למשפחות האלה, אני חי ביניהן, אני רואה אותן, אני מסתכל איך הן חיות. ואצלן ההוצאות עוד יותר גדולות, כי היום, אותו יהודי, אם הוא צריך לקנות מטה לילד, אז הדבר הזה עולה לו פי כמה וכמה, משום שיתר המשפחות הן פחות או יותר היום מסודרות, הצרכן הסביר מסודר פחות או יותר, כפי שאתה אומר, או הוא רק חושב להטיב את תנאי דיורו משכונת הכרמל עולים להר הכרמל ומהר הכרמל לדניה. אותו יהודי עוד רוצה לחפש את הדרך להגיע לדירה של שניים-שלושה חדרים.

מה הדרך לפתרון? אומר את האמת: אני פשוט לא חשבתי על זה בצורה כזאת ואני חושב אולי בכל זאת צריך להגיע למצב כזה שעל שני הילדים הראשונים, אני אומר - המשפחה הזו קיבלה פיצוי, לא קיבלה - יש לה את הפיצוי, כי אני מניח בצורה עקיפה היא גם כן תקבל את הפיצוי הזה על ידי זה שהאשה בדרך כלל עובדת, אבל הילד הרביעי והחמישי והשישי וכך הלאה - צריכה להיות עליה כזו שתפצה את ההתייקריות במלואן ולתקן את המעוות למשפחות האלה, שיש להן לפחות למעלה מחמישה ילדים. יש הרבה משפחות כאלה ויש לעשות את המקסימום כדי לתת להן את הפיצוי.

מ. גז:
אני עוד לא גמרתי להתמרמר על ביטול הסובסידיות, למרות שבמידה מסוימת הצדקתי את העניין הזה. ואם זה לא נעשה לפני עשר שנים, בוודאי שלא היה מקום לעשות את זה עכשיו, במצב-רוח שבמדינה ובחורים בחזית, היה צריך לחכות עוד קצת, עוד שישה חודשים עד שנה, עד שהרוחות יירגעו ועד שנגמור עם התמרמרות אחרות. אבל זה נעשה וההתייקריות היא למעלה, מעבר לכל מה שבן-אדם נורמאלי יכול לסבול. הילד שהיה יכול להסתמך על עגבניה, הוא לא יכול לאכול אותה, ילד שהיה לאכול פלפל ירוק במקום איזשהו דבר - לא יכול לאכול. הלחם התייקר, החלב התייקר, ואני לא אלך לחפש רחוק רחוק דוגמאות. אני תמיד מחפשת מסביבי מה הולך אצלי בבית, אצל בתי. בתי אמא לשני ילדים. היא לא הולכת לעבוד מפני שיש לה שני תינוקות: האחד בגן, ותינוק. אז עשתה את החשבון שאם צריכה מספלת בשביל התינוק, זה 450 ל"י. היא שלחה את הילד שלה לגן, אז בגן של ארגון אמהות עובדות - תשמעו היטב - היה 190 ל"י, עכשיו זה 235 ל"י! אז חעשו חשבון אם הצעירה הזאת צריכה ללכת לעבוד, כאשר היא צריכה למסור את שני ילדיה, זה 700 ל"י כאשר היא מקבלת 600 ל"י. אז היא צריכה להוסיף עוד 100 ל"י מהבית ולהזניח את הבית. אז היא נשארת בבית.

אני חושבת, לכן, שזה דבר בלתי נסבל, אפילו להורים של שני ילדים בלבד, אפילו לאלה קשה. אני יודעת שסל המזונות בעיקר, למשפחות מרובות ילדים, סבל וסובל בצורה בלתי רגילה ואני נכנסת לבתים ואני שואלת ורואה.

אני לא מציעה שיעשו מן גיטו כזה, שממנו אפשר לשאוב לאוכל למשפחות מרובות ילדים, שזה יהיה דבר סגור בשבילם. זה - לא. אלא מה שצריך, זה להגדיל את התוספת למשפחות מרובות ילדים, החל מהילד הראשון להגדיל את הסכום על מנת להקל על ההורים להוסיף פה ולהוריד פה. אם יורידו מהסוכר זה טוב, כדי שהילד לא ישמן יותר מדי ושיוסיפו על זה חלב או חמאה או משהו יותר בריא. אז המשפחה צריכה להיות תחת ייעוץ איך לכלכל את התקציב שלה, וכמו שאמר ח"כ כהן, יש הרגלי אכילה, משפחות, שהאוכל שלהן מבוסס על אורז, כאשר זה עלה לסכומים כאלה - איך תשיג אותו! זה בלתי נסבל.

אני חושבת שצריכה להיות רביזיה. תוספת היוקר הזאת לא עונה אפילו על שבוע כדי לאזן את התקציב. אז אני חושבת שבאמת כל הרצון הטוב שיש בביטוח הלאומי, שאין מערערין עליו, הוא צריך באמת לשבת עם משרד האוצר ולבדוק מחדש את כל העסק הזה, כי זה לא מספיק וזה ממש ירעיב משפחות מרובות ילדים וחבל שהילדים האלה יסבלו מכל המדיניות הזאת.

מ. גרופר: מה שכולם פה אמרו, אני בלב שלם מצטרף לכולם. לא זו השאלה. בעבודתי הציבורית אני בא מתפקיד של ראש מועצה במשך עשר שנים, של 2500 נפש, ואני עוד מעט אספר לכם, זוהי הזדמנות, בכמה משפטים, איך אפשר לעזור למשפחות האלה בדרך אחרת. אי אפשר ליישם את זה על כל הארץ, אבל אראה לכם מה שעושה לא סוציאליסט, אדם שרק חשב, אני גם לא מתיימר להיות הכי חכם.

אליכם יש לי טענה אחת, וזה העניין עם הסטאטיסטיקות. ריבון כל העולמים, עד מתי יכול להיות השקר המוסכם הזה ב-1974. הרי זה שקר מוסכם. מדובר על קרפיונים. מהו המחיר היום, מישהו מכס יודע? אתה בסטאטיסטיקה, שעושה את החשבון שלך, הקרפיון באותו חודש שם, במחיר הרשמי, לפי סל המזונות, לפי מה שאתה מקריא לי מכאן, הוא 4 ל"י או 5 ל"י 6 ל"י. אני מוכן לקחת אותך ולהראות, אני כבר התכוונתי, זה היה במקום מחיר רשמי של 4 ל"י, 5 ל"י - 10 ל"י, ולא - אין. השאלה היא לא זו. מה שאני שואל אתכם הוא, מה הם באמת האפשרויות המעשיות למצב הקיים היום בארץ. זה ברור שבמקום 5 ל"י אנחנו יכולים פה להגיד 25 ל"י - זה גם כן לא יפצה. לא זו השאלה. השאלה היא האם באמת אנחנו צריכים ללכת ולהמשיך באותה דרך שהולכים בה, מחוסר אפשרות כללית, תקציבית, של כל עם ישראל, ו - לא הייתי אומר שאתם, שעוסקים בזה, רוצים גם כן, כפי שאומרים, להשתיק את המצפון שלכם, אבל אני אומר: אתם עושים את זה מחוסר ברירה. במפורש מחוסר ברירה. כי מה אנחנו מדברים פה על פרוטות. זה לא לעג לרש, זה פשוט לברוח מן המציאות. הכל לא נכון. מה שיש בסל המזונות באופן רשמי - בחנות המכולת זה הכל הפוך. מדוע? אולי תגידו לי: לך לשר המסחר להתעשייה. אני מתכה להזדמנות לשבת אתו גם כן ולשאל אותו: עד מתי?

מביאים לנו חוקים לשמירת מחירים ופה עוד יש עצבים: כן חוק, לא חוק. מה יש, עשו למישהו משפט? יש כוח של פקחים שישמרו על המחירים במדינת ישראל? מה כל המשחק הזה. אני לא מתיימר פה לבוא ולהגיד: במקום 5 ל"י - 20 ל"י, 10 ל"י. לא זו הדרך. הדרך היא שאתם, ובצורה גלויה, תסבירו לנו: יש אפשרות להגיע למציאות?

אני בא ממושבה, שהיינו עם קו 8 המדינה
180 נפש ואנחנו כיום במסגרת 3000, זאת אומרת שאני חי בעיר פיתוח.
אז אני רוצה להגיד לכם איך אנחנו עשינו: קודם כל פיתחנו מטבחים:
פעוטונים, גנונים, גנים וביית ספר עממי. כל הילדים אוכלים אצלנו, ואתם
יודעים מה שהם משלמים? שמענו פה על גן אמהות עובדות, שמשלמים 200 ל"י,
אצלנו באמהות עובדות משלמים - 10 ל"י, 8 ל"י. האמהות עובדות מקבל את
שלו. ואני אגיד לכם איך עשיתי: כל ילדי ישראל שגרים בעתלית, כולם -
דרך הסעד מקבלים עזרה, זאת אומרת הסעד משלם.

אז תגידו שיש קריטריונים, ואני אוהב
לדבר גלויות: אנחנו יצרנו מצב שהקריטריונים מתאימים לכל ילדי עתלית.
כלומר, שכולם מקבלים עזרה, ואני נהנה מזה שהילד אוכל. לנו יש מטבח
סוג א-א. אנחנו בצפון מקבלים כל שנה תעודת הצטיינות. מדוע? כי בתור
חקלאי ידעתי לדאוג. אנחנו מקבלים את האספקה ישירות מן השוק הסיטונאי,
אנחנו לא קונים מכל מיני מתווכים, המכונית שלנו פעמיים בשבוע מביאה
הכל למטבח מהשוק הסיטונאי, ששם תמיד עולה לנו יותר בזול מן התיווך
ב-30%, 40%. הכל אנחנו מקבלים ישירות ואצלנו ילדים אוכלים לשובע,
זה יום לימודים ארוך, עם ארוחת צהריים טובה ועט קקאו וחלב ומה שאתם
לא רוצים. אז זו עזרה, ובתור איש ציבור ידעתי, שילדי עתלית אוכלים.
אבל מה, חמש לירות ועשר לירות - מזה אוכלים?

לי יש בקשה אחת אליכם: זה שמה שאתם
חביאו פה נאשר לכם - זה איך ויכוח. השאלה היא, פעם אחת לתמיד, אם
יש למישהו מכם את האומץ להגיד לנו: גרופר, זאת היא הדרך בגלל כל
המדיניות הכלכלית. אני לא מאשים אתכם, חס וחלילה, אבל זוהי האמת?
אני לא מסכים דבר אחד, להגיד: בגלל זה שיש לנו משפחות מרובות ילדים -
אז זה שיש לו שני ילדים ושלוש - בואו נוריד פעם אחת לתמיד את הוויכוח
הזה. נגיד שהעזרה צריכה להינתן לכולם. במידה. יש משפחה מרובת ילדים -
צריכים לעזור לה יותר, אבל לא זה שאתה נותן לי דוגמה ממהנדסים.
אתה רוצה להגיד לי שאני סובל מהתייקרויות? אני סובל מעודף אוכל, אז
אני לא קונה אורז ולא אטריות ואני אוכל צנימים.

אוכל-היסוד הוא לוכסוס היום, בזה אני
מצדיק אותך. זה כבר לא מה שהיה פעם. לכן, יש לי בקשה אליכם: בתשובות
תגידו לנו את האמת: אלה האפשרויות שלנו. אבל להגיד לי ולשכנע מישהו
מכאן, שהסטאטיסטיקה היא הצודקת 100%, 1000% - זה הכל רק בשביל הנזיר,
אני רק מבקש מכם, אם יש אפשרות לבדוק את זה ולהציע עוד יותר - בבקשה.

היו"ר: כל מאתנו הביע את דעתו, נאבק איפה שהוא
נאבק, ואנחנו עכשיו בפני עובדות של
ביטול חלק מן הסובסידיות, לא כל הסובסידיות. אינני נכנסת עכשיו לכל
העניין הזה של ההתייקרויות, שבחלקן הגדול כרוך בהתייקרויות בינעולמיות,
שיש להן השלכה על הנעשה בארץ.

אותנו מעניין ברגע זה, שכתוצאה מן
ההתייקרויות הללו שהיו, האם הפיצוי אשר מציעים לנו אותו היום, לאשר
אותו, האם יש בכוחו באמת לפצות על אותן ההתייקרויות שהיו, כתוצאה
מהקטנת הסובסידיות, על אותם המצרכים הבסיסיים ולא רק על אותם המצרכים
הבסיסיים, לדעתי, כי אנחנו צריכים לקחת בחשבון גם את אותה ההתייקרות

הנגררת מסביב לאותם המצרכים שקשורים, ישירות או בעקיפין, עם אותם מוצרי היסוד שהתייקרו. ואת זאת אנחנו צריכים לבחון. אז כאן מר רוטר נתן לנו תמונה והתמונה אמנם מבחינה סטטיסטית נכונה, אבל אם נראה את המציאות, ואנחנו חתרנו הרי במשך כל השנים האחרונות לכך, שלפחות לשפר את רמת חייהן של אותן המשפחות, משפחות מרובות ילדים, משפחות מעוטות הכנסה, חתרנו ובמידה מסוימת נקבעו כללים כאלה בחוק, אשר איפשרו את תיקון העיוותים, כפי שאתה קראת להם, ח"כ כהן. אין ספק בכך ואין חולקים על זה, שאנחנו צריכים לחתור לא רק לשמור על רמת חייהן הקיימת, של המשפחות הללו ושל משפחות מעוטות הכנסה, אלא אנחנו חייבים לשפר את רמת חייהן של השכבות הללו, כי אם מדברים על הורדה ברמת חיים, נכון שצריך אולי להוריד את הרמה, ונשאלת השאלה: של מי.

כולנו איננו מעוניינים להוריד את רמת חייהם של אלה, אשר היום הפיצוי בא למעשה לפצות אותם בכדי לפחות לשמור על במת החיים שהיתה קיימת לפני שנה ולפני ההתייקרויות האחרות.

אני רוצה לומר לכם שאינני כל כך של ימה עם ההצעה המובאה בפנינו. ואני רוצה להגיד לך כאן, ח"כ כהן: אתה דיברת על אותה המשפחה הצעירה ששני בני הזוג עובדים, גם האשה, גם הבעל, ואז יש לה פעמיים תוספת יוקר ומקבלת פיצוי פעמיים וכו'. אתה צריך לקחת בחשבון, שאותה משפחה ששני בני הזוג עובדים, יש לה הוצאות יותר גדולות מאשר אותה המשפחה שהאשה איננה עובדת. לא רק לטיפול בילדים, אלא גם יש הוצאות נוספות אחרות. כתוצאה מזה שהיא עובדת, היא צריכה לקנות שירותים רבים, אשר לא היתה עושה את זאת כאשר ישבה בבית, כאשר היא יכולה היתה לעשות את השירותים הללו בעצמה, ומי כמונו מעוניין בעידוד נשים לצאת לעבודה, ואפילו אם זו משפחה עם מספר יותר גדול של הילדים, אנחנו מעוניינים בזאת.

גם המחוקק וגם אלה המציעים תוספת לילדים, התוספת היא גם כן בצורה מדורגת ולא מקבלים שווה עבור כל הילדים. אז אם אנחנו רואים היום, לפי הטבלה הקיימת של המוסד לביטוח לאומי, מה שמקבלים הילדים, אז עבור ילד ראשון כיום, עם ההעלאה הזאת האחרונה, יהיו 46 ל"י. שני ילדים - 92 ל"י, שלושה ילדים - 152 ל"י, ארבעה ילדים - 258 ל"י; חמישה ילדים - 367 ל"י. זה גדל ועולה עם גידול המשפחה וגידול מספר הילדים. עבור עשרה ילדים המשפחה מקבל מהביטוח הלאומי 869 ל"י. אני לא באה להגיד שזה יספיק ויאפשר למשפחה להיות ברמת חיים טובה וכו', אבל אין לי שום ספק שהטבלה הקיימת כיום היא גם מדורגת וגם סוציאלית, מבחינת הביטוי שהיא נותנת, היא גם לא חייבת במס.

אנחנו צריכים לקחת בחשבון שבכל זאת המענקים שניתנים לילדים במסגרת קיצבת המשפחה, פטורה ממס הכנסה. זה סכום נקי, נטו, שלא נושא במס. אנחנו בכל זאת גם דרשנו שהסכומים הללו יהיו יותר אפקטיביים ויותר גדולים, אבל אז אנחנו תמכנו בהנהגת דיפורמה לגבי המענקים הללו שניתנים, ולהטיל מס הכנסה על זה, כי מי שתהיה לו הכנסה יותר גדולה, יהיה חייב במס, ומי שתהיה לו הכנסה נמוכה יותר, לא יהיה חייב במס, אבל בכל זאת יקבל סכומים יותר גדולים עבור אותם הילדים שיש לו, ואני רוצה לקוות שבזמן הקרוב הצעה מעין זאת תובא, היא היתה בכנסת הקודמת ולא הספיקו לגמור אותה.

זה יכול באמת לבוא לתקן את המעוות, ובאותו הזמן גם לשפר את מצבן של אותן המשפחות שהכנסתן נמוכה והן מרובות ילדים, ולעומת זאת לעשות צדק יותר לגבי אלה שיש להם הכנסה יותר גדולה ושיש באפשרותן בכל זאת לשמור על רמת חיהן מבלי שיקבלו את אותה התוספת הניתנת לגבי בעלי הכנסות נמוכות.

אני רוצה כאן לומר עוד כמה דברים:

אני חושבת שמה שמדאיג יותר הוא לגבי אלה שהכנסתם נמוכה, זאת אומרת שהם עדיין בעלי השכר הנמוך, והפיצוי אשר בא לתת להם - אין בכוחו עדיין לפצות פיצוי מלא על כל אותה התייקרות שהיתה בשנת 1973 עד 1974. רק אם יעלו את שכר המינימום, יהיה בכוחו, כביכול, לאזן במידה מסוימת, אבל עד אז בינתיים מתקיים משא ומתן ומשפחה מסוג כזה, לא מספיק שהיא לא מקבלת פיצוי מלא, היא יורדת ברמת חיה, דבר שאיננו מעוניינים בו כלל.

ומכאן השאלה מה עלינו לעשות כדי

בכל זאת גם לפצות את המשפחה הזאת. הצעתי היא: אני חושבת שלא יתכן מצב שעבור הילד השלישי ישאר תוספת של עשר לירות. אם לגבי הילד הראשון והשני עוד אפשר לקבל תוספת של עשר לירות, למרות שכאן שני הסכומים הללו חייבים במס - לגבי הילד השלישי, למרות שהוא לא חייב במס, אבל לא יכולה להישאר התוספת של עשר לירות, בו בזמן שמן הילד הרביעי והלאה יהיו 15 ל"י.

אני כאן באה להציע, שעלינו למצוא

את הדרך, אם במסגרת יוצאי צבא או נעשה את ה-15 לחל מן הילד השלישי ולא רק הרביעי. ואז נעשה פחות או יותר צדק גם לגבי כל אותם המסגרת של ממי, ואנחנו לא נבוא לחלק אותה. החל מן הילד הרביעי יקבלו 15 ל"י, אבל הילד השלישי, שהוא כבר נמצא במסגרת הקטגוריה הזאת, יקבל את העשר לירות. זה לא יכול להיות.

אני רוצה להעלות עוד נקודה, שאמנם

איננה קשורה ישירות לפיצוי, אבל היא באה גם לפצות. אנחנו קראנו על הסדר בעניין התחבורה, שבא למעשה לתת אפשרות של הנחה של 50 אחוז ממחיר הכרטיס לגבי ילדים עד גיל 18. כעת, מה עם הרכבת? זה ממשלתי. יש בכוחנו לדרוש שגם ברכבת יהיה אותו הסידור, לא רק בתחבורה הציבורית הקואופראטיבית.

ואשר לזקנים - אינני מבינה מדוע ניתן

פחות מאשר 75% היה צריך לתת להם חינם, וכאשר נדבר על הזקנים אני ארחיב את הדיבור בקשר לסוגיה הזאת, לגבי אלה לפחות החיים מזקנה סוציאלית והט"ס בלבד, אבל פנסיונרים ואותם המקבלים קצבת זקנה - מדוע לא יהנו מהסעה חינם בתחבורה הציבורית, כפי שזה נהוג בארצות אחרות? בדניה יש לכל פנסיונר כרטיס וכאשר הוא עולה על הרכבת, נניח, הוא אינו משלם! זה יכול היה להקל במידה מסוימת גם מעול תקציב המשפחה, אשר היום ההוצאה לתחבורה הציבורית היא גדולה מאוד.

אשר לתזונה של הילדים בבתי הספר: מדוע

לא צריך, באמצעות הביטוח הלאומי, להנהיג ארוחה חמה בבתי הספר לכל הילדים, כולם שווה, ולמנוע את אותן התופעות שהיו בעבר, שילד שלא הביא את החמש לירות באותו חודש, העמידו אותו בחוץ והוא לא נכנס לחדר האוכל לאכול את ארוחת הצהריים. פרשה לחוד היא עצם הארוחה עצמה, אם היא באמת מזינה, כי בשביל הרבה ילדים זוהי באמת הארוחה היחידה. אבל הבה נדבר על כך שצריך לאפשר לכל הילדים, ובמיוחד ייהנו מאלה שיש להם הרבה ילדים בבית הספר, שיהנו מזה שבאמצעות הביטוח הלאומי תמומן גם הארוחה הזאת עבור הילדים בבתי הספר.

דיברתם על זה בעבר, ואני חושבת שהגיע

הזמן לממש את הדבר הזה, זה אחד השירותים שצריכים לתת אותם, ואז אין הרגשה שזה ילד סעד וזה ילד עשיר שרוצה לאכול או לא רוצה לאכול בבית הספר. אני מתקוממת נגד כל העניין הזה ואני מתפלאה על כך שגם האוצר הסכים, שהעניין הזה של עזרה לביגוד של ילדים למשפחות מרובות ילדים נעשתה באמצעות משרד הסעד. עלינו לחתור שהאוכלוסיה הזאת לא תידחף לזרועות הסעד, אלא להוציא אותה. כעת אנחנו מחדירים את הסעד גם למסגרת של בית הספר, דבר שעלינו לחתור להוציא מהמסגרת הזאת, שאיננה חיובית ולדעתי לא מבריא את המשפחה ולא מסייעת שתעשה מאמץ בכוחות עצמה?

אני מצרפת את קולה של ועדת עבודה

שצריך לזרז את המשא ומתן שמנהלת ההסתדרות עם המעסיקים על העלאת שכר מינימום. זה לא יתכן שאנחנו נחכה עד אפריל, עד חתימת ההסכמים הקיבוציים. זה לא יתכן, וקולנו צריך פה להישמע, גם לגבי המעסיקים, שלא יגלו כאן עקשנות ולא תהיה קשיחות לגבי התביעה הצודקת הזאת ב-50%, 60% מהשכר הממוצע במשק. אני יכולה לציין בברכה את אותם המעסיקים שמשלמים לעובדים יותר מאשר שכר המינימום. אני זוכרת את מאבקם של הפועלים החקלאיים על שכר העבודה שלהם, שהיה מן הנמוכים ביותר, הוא השתפר במשך הזמן, וטוב מאוד, אני מברכת על כך ואני חושבת שזה בסופו של דבר הביא תועלת גם לחקלאות עצמה וגם לאלה המעסיקים את הפועלים החקלאיים.

אותו הדבר צריך להיות גם בסקטור

של התעשיינים ואחרים, המשלמים עד היום את שכר המינימום, שגם אליו הגיעו לאחר מאבקים קשים מאוד - 425 ל"י, והגיע הזמן שצריך לעשות את זה ולא לחכות עד אפריל. וכאן אני מצרפת את קולי ומחזקת את ידה של ההסתדרות במאבקה בנושא הזה, והדבר הזה צריך להיעשות בהקדם האפשרי שיכול להיות.

אשר לילד הרביעי, אני מצטרף להצעתך, אבל בתנאי שזה יהיה בדרך השניה, של יוצאי

מ. גרופר:

צבא.

תבחרו לכם אחת מן השתיים, אינני באה להגיד לכם באיזו דרך. אם הדרך הזאת של

קי"ץ נראית לכם - בבקשה; כאן התוספת מוצעת עד יוני, אז בבקשה: אנחנו עכשיו נעלה במסגרת הזאת, לא במסגרת קי"ץ, 15 ל"י ועד אז תחשבו אם כדאי גם לעתיד. ביוני אנחנו הרי נחזור לדון בנושא הזה. אז אם עד אז תמצאו לנכון ותוכלו לתקן את החוק - מה טוב. אבל אני מציעה שעד אז, בכל אופן, התוספת הזאת של 15 ל"י תהיה במסגרת של קי"ץ.

היו"ר:

יחד עם זאת אנחנו מפנים את תשומת הלב גם של הממשלה, ובתוך זה האוצר והמוסד לביטוח לאומי, ואנחנו גם מפנים את פנייתנו גם להסתדרות בעניין שכר המינימום, ובעיקר פנייתי לממשלה ולמוסד לביטוח לאומי בעניין הזה של תזונה בביה"ס ולגבי הנסיעות בתחבורה הציבורית ברכבת.

מר ר. רוטר:
לפני הסיכום הייתי רוצה להתייחס בכמה הערות להערות שנשמעו כאן. מה שאנחנו מביאים כאן היום לוועדת עבודה, זה לא בדק בית, זה לא בדיקת הבניין הזה מן הטפחות, מה המדינה עושה למשפחות מרובות ילדים. רק במשך השנה וחצי האחרונה הונהגה רפורמה מרחיקת לכת בעזרה הכספית - אני לא מדבר על העזרה בדרכים וזאת. מה שאנחנו רוצים לעשות כאן, מה שהבאנו כאן, היום זה רק איזשהו סידור שבא להבטיח שההישגים שהושגו בשנה וחצי האחרונה, לא יורדו. זו נקודה שחשובה גם לכמה הערות שהושמעו.

את, היושבת-ראש, נגעת בצדק בנקודה של הזנת ילדים בבית-ספר. אני רציתי רק להזכיר לחברי הכנסת החדשים אולי, שלא עקבו אחרי הדיונים שהיו בקדנציה הקודמת, להפנות את תשומת לבם לסקר מאוד מעניין של ד"ר אברהם דורון מביה"ס לעבודה סוציאלית, על מצב השירות הזה. כפי שאתם זוכרים, המוסד לביטוח לאומי, למרות שהנושא נמצא בשולי עיסוקיו הרגילים, לקח כאן יוזמות בכמה וכמה כיוונים, כדי לנסות ולהעלות את השירות הזה לפסים יותר יפים, להביא אותו במשך השנים לאותה רמה שח"כ גרופר כאן הצליח, בדרך זו או אחרת, לעשות אותו באי קטן של 800 ילדים.

המוסד לביטוח לאומי ביחד עם משרד החינוך החליטו, לפני חודשים אחדים, ללכת לפחות בדרך של הקמת דוגמה נסיונית בכמה בתי ספר על מנת להפוך את השירות הזה לשירות עממי, רחב ושיכלול גם את המעמד הבינוני ולא רק על השכבות הנזקקות ביותר, כך שהארוחה בבית הספר תתרום לתזונה, לא רק של השכבות החלשות שאולי זקוקות, במידה זו או אחרת, למזון הזה, כדי למנוע מצבים של הזנה לא מאוזנת. מצבים של רעב ממש אינם שכיחים בישראל.

בדרך כלל, הבעיה של הרחבת השירות הזה הרחבה ניכרת, תיחקל מהר מאוד בבעיה של חוסר מתקנים - חדרי אוכל ומטבחים כפי שהם קיימים ברוב המקומות, אינם מספיקים לתת פתרון מהיר, אפילו אם יימצא, נניח, איזשהו תקציב, או דוד עשיר כמו הביטוח הלאומי, שיהיה מוכן לממן, מימון מלא או חלקי, את ההזנה לילדים ממשפחות מרובות ילדים - בנוסף לקיצבאות האלה, הבעיה שתעמוד בצורה מאוד חריפה, שהרשויות המקומיות, שאחראיות לשירות הזה היום, לא תהיינה מסוגלות במהירות להעמיד את השירותים האלה.

אנחנו בודקים היום כל מיני אפשרויות מה אפשר לעשות כדי להרים את השירות הזה. אין ספק שהייקור הקיצוני של מצרכי מזון בסיסיים, מעלה מחשבה חדשה למבצעים של המחקרים הקודמים.

דווקא מחקר שסיימנו לא מזמן מצאנו בו תופעה מעניינת: בשנים שקדמו, כשמחירי המזון, באופן יחסי, אפילו לשכר המינימום, היו מאוד זולים - מצאנו שאפילו משפחות בעלות הכנסה נמוכה מאוד, יחסית, בתחום המזון, אם בודקים רק את ההרכב של אבות-מזון, שיש בתוך התזונה, כמו שהתקלאים עושים את זה למשל לגבי הזנה של בעלי חיים, מנסים למצוא סלי מזון זולים כדי לתת מזון עשיר ומספיק ומגוון לבעלי-חיים, מבחינה זו, אפילו משפחות מעוטות-הכנסה בארץ, של השנים שקדמו למלחמת יום הכיפורים, הגיעו לרוויה ברמת הקצובות של אבות המזון, למרות הכנסתם הנמוכה.

יש חשש, לא בדקנו את זה ונצטרך לבדוק במשך הזמן, שהעליה התלולה במחירים היחסיים של אותם מצרכים שאיפשרו למשפחות מרובות ילדים ומעוטות הכנסה, להגיע לתזונה מאוזנת בהכנסה נמוכה, עלול עכשיו באמת להשתנות. יש משפחות, שאפילו אתה נותן להן את המספר המספיק של הלירות, כדי שיוכלו לקנות בדיוק מה שקנו לפני הגדלת הסובסידיות - בגלל העליה של המחיר היחסי של המצרכים האלה, פי כמה יותר מאשר מצרכים אחרים, הם יעברו לתחליפים אחרים, יקנו דברים אחרים, וזה עלול, בעקיפין, להביא לכך שבאותה רמה יחסית של הכנסה ריאלית, שקודם מצאנו תזונה מאוזנת, אולי בעתיד לא נמצא תזונה מאוזנת בגלל המחיר היקר של מצרכי מזון בסיסיים.

הוזכרה כאן גם המחשבה של איזשהו שק"ם או צרכניה למשפחות מרובות ילדים או אפשרות לקבל הנחות ברשת או בדרך אחרת לקנות מצרכים בזול יותר. אינני יודע כרגע מה לומר על זה, זה דבר שדורש אולי מחשבה ובדיקה נוספים. אני יודע שניסינו להתעניין קצת בדוגמה אחת, שוב של יוזמה מקומית, צרכניה מיוחדת בבני-ברק, של ארגון "יד עזרה", שמשיג מצרכים במחירים מוזלים, על ידי עודפי תוצרת, בפנייה לשלבי שיווק מוקדמים וכך הוא מוכר אותם בהנחה למשפחות שנכנסות לקטגוריה של ארבע ילדים וכך הלאה.

אנחנו חשבנו על הנושא הזה. אני יכול לומר רק, שממבט ראשון נראה לנו, שמה שיכול מפעל אחד לעשות בבני ברק, קשה לחשוב שיוכלו לעשות הרבה מפעלים בכל הארץ. אותם מקורות, שמהם ניתן היה, כמעט בלי סובסידיה נוספת או בלי עזרה ישירה נוספת, להשיג מוצרים במחירים מאוד זולים, הם מקורות מצומצמים, כלומר פה ושם עודפים שנוצרים בזמן קצר ודברים אחרים שניתן להשיג אותם פה ושם, קצת מוצרים שיצאו פגומים בתהליך ייצור ואפשר להשיג אותם במחירים מוזלים, ועוד ועוד.

אלה דברים שבדרך כלל ניתנים בכמויות קטנות. אז אם רשות מקומית מסוימת לקחה יוזמה ושמה יד על המקורות האלה, אז היא הצליחה. אם מישהו ינסה להרכיב את זה על הארץ כולה - זה קשה. לא יהיו מספיק מקורות, ואז, הדרך היחידה היא רק על ידי סבסוד.

נשמעו כאן הערות באשר לטעמים והרגלים של עדות מסוימות ואולי אין בסל הממוצע ייצוג לזה. הביקורת הזו צודקת, כאשר מדברים על הסל הממוצע, כי שם עדות-המזרח נכנסים, כי שם לבני-עדות המזרח נכנסים כמשקלם באוכלוסיה בערך, כמחצית. אבל כשדיברתי על ההתייכרות הגדולה יותר, שאמנם נרשמה בסלים של משפחות מרובות ילדים ומשפחות שהן על סף העוני - שם הייצוג של בני עדות המזרח לדאבוננו הרבה הרבה יותר

גדול. אם מישהו מסתכל היום בקרב אוכלוסיית נתמכי הסעד או של מקבלי קיצבאות זקנה עם הס"ס הוא רואה שמשקל בני עדות המזרח הוא הרבה יותר גבוה, כך שבסלים האלה שבחנו, באמת יש ייצוג יותר גדול לאותם מצרכים שהתייקרו יותר, וזה בדיוק מה שנתן את התוצאה, שהתייקרות למשפחות האלה הייתה יותר מאשר בשליש, למשפחה הממוצעת.

ח"כ כהן הזכיר כאן, בצדק, את המחשבה, שהתוספות להיבנות בדרך פרוגרסיבית. אני חושב שבזה הוא רק התפרץ לדלת פתוחה, ואם אתה תעקוב אחרי ההצעות שהמוסד קידם בשנה וחצי האחרונות, אתה יכול לראות - אם אנחנו למשפחה עם שבעה ילדים, למשל, נותנים תוספת הכנסה דרך קיצבאות ילדים, נטו, נותנים סכום שהוא שווה וקצת עולה אפילו על שכר מינימום נטו. על כל פנים, יש פרוגרסיביות וגם בהצעות של המוסד לביטוח לאומי ללכת בדרך של הקטנת ניכויים במס-הכנסה וכתמורה להפוך את זה לזיכוי בסכום אחיד, יש גם פרוגרסיביות חשובה לפי רמת הכנסה, וגם הדברים האלה הועברו בשעתו לחברי הכנסת, והם ידועים והממשלה עכשיו הולכת בכיוון הזה. אני חושב שבהחלט יש פרוגרסיביות.

אם אנחנו לוקחים היום משפחה עם שכר מינימום ומכפילים את רמת ההכנסה הפנויה שלוקחים הביתה - על ידי קיצבאות הילדים אנחנו מכפילים ולפעמים גם מכפילים פי אחד וחצי את ההכנסה הפנויה שעומדת לרשות המשפחות, וזה בנוסף לכל מיני הטבות אחרות, שלא ארבה לדבר עליהם כעת.

מ. כהן:
אתה תסכים אתי שכל הבניין הזה הוא מעוות, הוא אינו נותן את הפיצוי המלא

לכל הבעיה, החברתית למשל.

מר רוטר:
מה שקשור לכל הסיוע והעזרה שנותנת הממשלה, החברה, וכל הסידורים השונים, למשפחות מרובות ילדים, אם זה מספיק או אם ניתן לקחת יותר - זוהי שאלה מובדח. מה שכרגע על סדר היום זה כיצד להבטיח שאותה התקדמות מאוד חשובה שהושגה באוקטובר 1972, באפריל 1973, ברמת קיצבאות ילדים, לא תישחק ולא תקטן באופן ריאלי כתוצאה מן האינפלציה המהירה שאנחנו לדאבוננו חיים בתוכה ומה שמובא כאן אליכם, אם אתם מסתכלים על זה בפרספקטיבה זו וזו בלבד - לנסות לשמור על הקיים שהושג לפני שנה, אני חושב שיש כאן צעד חשוב שמבטיח את הקיים.

אם אתה בודק את זה בפרספקטיבה של איפה עומדת החברה בכלל, משפחות מעוטות ילדים לעומת מרובות ילדים ומשפחות עתירות הכנסה לעומת מעוטות הכנסה, באיזו מידה הממשלה דואגת מספיק לדרדיסטריוביציה של הכנסות בין קבוצות שונות בחברה - זוהי שאלה שאפשר בהזדמנות אחרת, בסמינר, לבדוק את עצמנו אם יש מקום לשפר את המערכת החשובה שנבנתה בשנים האחרונות. תמיד יש מקום לשפר, תמיד יש מקום לבדוק, ואני לא מציע כרגע להיכנס לכאן.

אני רוצה לסיים בהערה טכנית קטנה: שמתם לב בוודאי שבנוסח החוזה שלפניכם מדובר בלשון טכנית על כך, שמה שניתן עכשיו זה 10 ל"י לילד, כשהוא מחולק, למעשה, לשני מרכיבים: מרכיב אחד הוא תוספת הניתנת לקיצבאות בהתאם לחוק הביטוח הלאומי. בתיקון מס' 10 במאוס-אפריל אשתקד הבטחנו שכל פעם כאשר ציבור העובדים השכירים מצליחים להגיע להסכם על תוספת יוקר, גימלאות המוסד לביטוח לאומי, רובן ככולן, עולות באותו שיעור. כתוצאה מכך, עם חתימת הסכם תוספת יוקר של 6%, צפויה תוספת של לירה עד שתי לירות נוספות לכל ילד, מן השלישי ואילך, לפי החוק. זוהי תוספת אוטומטית שאפילו לא טעונה, פורמאלית, התייעצות בוועדה.

מה שאנחנו מביאים אליכם כאן היום, זוהי השלמה של התוספת הזו של לירה או שתיים לילד, עד לעשר לירות, והתוספת הזו בשיעורים האלה תכולתה עד יוני, מתוך הבנה שביוני כנראה תהיה תוספת יוקר חדשה.

היו"ר:
אני חושבת שנוכל לסכם את הנושא שדנו עליו, שאנחנו, בסעיף הזה שישנו, גובה הפיצוי בסעיף 2, יהיה כתוב 'לבין 15 ל"י לילד השלישי'. אנחנו צריכים פה להגיד במפורש לגבי הילד השלישי ולגבי הילד הרביעי והלאה יהיה 10 ל"י מכיוון שהחמש לירות באות ממקור אחר. אבל פה, ה-15 ל"י לילד השלישי באות ממקור אחד. זה מה שהוועדה מציעה.

מר לוינ:
יש לי תיקון טכני: אחרי המלים 'שחשולם' שתבואנה המלים 'בחודש פברואר 1974'. פה אנחנו פחות או יותר עושים כעין אינדיקציה לגבי ההפרש בין מה שמשולם כתוספת בחודש פברואר ובין עשר הלירות, כדי שלא יילך ויצטמצם הפער, נניח אם במאוס ישלמו עוד פעם.

היו"ר:
אני משלימה לזה, אנחנו מצרפים לזה את המלצות הוועדה בעניין ההנחות בנסיעות ברכבת, כמו בתחבורה הציבורית, שלגבי הקואופראטיבית, 50%, ולגבי התזונה בבתי הספר לילדים. זאת היא המלצה שלנו, שתקחו אותה בחשבון ותתחשבו בה.

ארידור:
אני מציע שאם נציג האוצר יחשוב שהוא יכול להיעדר משיבה באמצע דיון ואחר כך לחזור לשיבה אחרת ולהודיע שהוא לא מסכים למה שסוכם בוועדה בהיעדרו, אני מציע שלא הוא יבוא לוועדה מפני שאז אני אציע שהוא יוצא מן השיבה של הוועדה ונזמין נציג שמכבד את הוועדה ואינו עוזב אותה באמצע.

היו"ר:
אמנם צריך היה להודיע אם ומתי לחזור, אבל יכול להיות שקראו לו והוא עסוק והיה צריך לצאת. זה עניינו.

רבותי, אנחנו בנושא הזה גמרנו, והייתי רוצה שתביאו את העניין הזה בפני השר ספיר.

מ. כהן:

אני מבין שעכשיו חל שינוי בהרכב של האוכלוסיה לגבי המצב הכלכלי. אני דש כעת בוודאי בדבר שדשו אחרים: יש היום הרבה עצמאיים שמצבם פחות טוב משכירים. מדוע אי אפשר להפעיל את זה גם על עצמאיים, מטעם הביטוח הלאומי?

היו"ר:

איך ביטוח. עצמאיים הביטוח חל עליהם מהילד השלישי.

מר לוינ:

רק הערה קצרה: המוסד פעל כבר מזמן להרחיב את זה ולכלול גם את הילד השני, לפחות, אם לא הראשון. זו הייתה המגמה ואנחנו באנו בדברים עם הארגונים הייצוגיים של עצמאיים וכאן נתקלנו בקשיים בל ישוערו. הייתה התנגדות. בכל אופן זה נושא בפני עצמו שכדאי אולי שהוועדה תתן את דעתה עליו, אולי תזמין את נציגי העצמאיים ותשמע מה בפיהם; אילו ההצעה הייתה אפילו אקטואלית כרגע, ברור שהיו צריכים לתקן את החוק, ואז כמובן זה היה משפיע, אבל היות שאנחנו מדברים כרגע במסגרת האפשרויות החוקיות הקיימות, מה שניתן בידינו זה רק לשנות את אותה תוספת או קיצבת ילדי העובדים, מה שהחוק מאפשר לנו.

אני מבין שזה התקבל - לוח ט', וזה מחייב, בעקבות התיקון, שמתייחס לתשלום חודשי, יש גם צורך לתקן תקנות בדבר ביטוח ילדי עובדים, חקנה 5 - תקנות הבי וח הלאומי, קיצבת ילדי עובדים, עובדים חלקיים ודורשי עבודה - היות וקיצבת ילדי עובדים זוהי פונקציה של השכר ומשתלם באופן יחסי לימי עבודה. אם העובד עבד חודש מלא ומעל לנורמה מסוימת, הוא יקבל את מלוא התשלום של קיצבת ילדי עובדים - 46 ל"י. אם הוא עובד באופן חלקי, אז אנחנו מוכרחים להגיע, לפי מה שקיים גם כיום בחוק, לאותו החלק היחסי לאותו הסכום, של 46 ל"י, לגבי יום אחד של עבודה, זהו החלק ה-25 של הקיצבה האמורה, כלומר את ה-46 לירות מחלקים ל-25 ומכפילים בימי עבודה שהוא עבד. הוא הולך לעבוד אצל מעביד אחר, גם ההוא ישלים לו לגבי אותה התקופה האחרת, גם כן לפי החלק היחסי של ימי העבודה. אם הוא מובטל, הוא מקבל את זה במסגרת דמי האבטלה, שם יש התייחסות מיוחדת לגבי הילד הראשון והשני, כך שלכאורה, לגבי אותו העובד שלא קיים לגביו קשר משפטי עם המעביד כל פרק הזמן של החודש, אז הוא מתפצל: לגבי חלק מן החודש מקבל מעביד אחד, חלק אחר - מעביד שני.

היו"ר:

טוב, אני מציעה שגם את זה אנחנו נאשר. כעת נעבור לשכבה הנוספת, והיא עניין הקשישים. אני מציעה שהיום נתחיל לשמוע קצת סקירה ממר רוטר בקשר לנושא הזה ואת הדיון נקיים בישיבה הבאה.

מר רוטר:

מה שאנחנו רוצים להביא היום לדיון זה שינוי שהוא בעיקרו שינוי בחוזה על ההטבה הסוציאלית. אתם יודעים שאנו משלמים לקשישים שאין להם הכנסה נוספת כדי קיום, מלבד קיצבת הביטוח הלאומי, הטבה סוציאלית מתקציב המדינה, ואנחנו בקדנציה הקודמת בדקנו את החוזה הזה לכל סעיפיו ונשארו בו שני סעיפים, בעיקר, שבהם נותרו אילו שהם חילוקי דעות והבדלי השקפה בין הממשלה, משרד האוצר ובין הוועדה.

סוכם בשעתו לאשר את החוזה עם כמה וכמה שינויים, עד דצמבר-ינואר, מתוך מגמה לבדוק מחדש ביחוד את שני הסעיפים האלה, במושב הזה של הכנסת. המחשבה שעומדת עכשיו היא לשלב שני עניינים זה בזה: מצד אחד להכניס כמה שינויים שאנחנו מקווים יהיו על דעת הוועדה, אבל ביחד עם זאת שהשינויים האלה יתנו גם את הפתרון או את הפיצוי על ההתייקרות שחלו בחודש פברואר, לקשישים.

מה המחשבה שכאן קיימת, אם כן: אנחנו כאן לא הבאנו נוסח מדויק, אנחנו רוצים רק להעלות בצורה סיפורית את העקרונות שאנו מציעים ללכת לפיהם, ואם אתם תחזקו את ידינו ללכת בכיוון הזה, אז אנחנו לקראת הדיון הבא בנושא הזה, נביא בפניכם נוסח כתוב ואתם תוכלו ממש להתייחס לאות ולמלה.

קיצבאות זקנה ושאיירים, לפי חוק הביטוח הלאומי, שלו זכאי כל קשיש מבוסס, אמורות לעלות אוטומאטית מכוח חוק הביטוח הלאומי. בחודש ינואר קיצבה בסיסית ליחיד היתה 188 ל"ו-10 אגורות. לזוג - 282 ל"ו, בלי הטבה סוציאלית. אלה הסכומים שנקבעו בחודש פברואר והם כוללים כבר הגדלות בעקבות תוספת יוקר ינואר שניתנו לעובדים השכירים.

בקיצבה עצמה, החל מחודש פברואר, בלי הט"ס, יבוא אוטומאטית גידול קטן של כ-3%. זה יגדיל רחוק מלהיות פיצוי מלא על ההתייקרות שחלו בסוף ינואר. ההטבה הסוציאלית בחודש ינואר היתה 67 ל"ו ליחיד ו-113 ל"ו לזוג, וזה ממשיך לגדול לפי מספר התלויים, ומה שהממשלה מציעה הוא לתת את הפיצוי לקשישים בעיקר דרך סכומי ההטבה הסוציאלית.

יוצא שלמי שאין הטבה סוציאלית, כל התוספת לקיצבתו היא 3%. לאלה שמקבלים הטבה סוציאלית מוצע לתת פיצוי דרך הגדלה יותר משמעותית של ההטבה הסוציאלית. זה העיקרון שמוצע ללכת בו.

הם מציעים לעשות זאת על ידי כך שבהודמנות זו גם נשנה את הסעיף בחוזה ההטבה הסוציאלית, שיקבע את הט"ס כאחוזים מן השכר הממוצע, כלומר יצמיד את ההטבה הסוציאלית, כמו שהוצמדה הקיצבה עצמה, לשכר ממוצע, וכאן הממשלה הולכת לקראת ועדת עבודה, שאחת מן הישיבות של הקדנציה הקודמת, לקראת פיזור הכנסת, המליצה פה אחד בפני הממשלה שההטבה הסוציאלית תיקבע כך שהיא תשלים את הקיצבה של בן אדם לפחות ל-22½% מן השכר הממוצע, אם הוא יחיד, ובפרופורציות מתאימות אח"כ לתלויים.

הממשלה מציעה עכשיו לקבל את העיקרון הזה ולקבוע איזשהו מושג של הכנסה מינימאלית מובטחת לקשישים, שההטבה הסוציאלית תשלים את קיצבתו של אדם בביטוח הלאומי, לכדי אותם 22½%, אם הוא יחיד ו-33.75% אם זוג, וכן הלאה.

יחד עם זאת, כמובן, אנחנו רוצים להחיל על ההכנסה המינימאלית המובטחת הזאת גם את סעיף 11 ג'. בכל באפריל יש לנו שכר ממוצע מסוים, ולפי האחוזים האלה תיקבע הכנסה

מינימאלית לכל אחד ואחד. כל 1 באפריל, בהתאם לעליה בשכר הממוצע למשק, גם הסכומים האלה יוגדלו. אבל הכנסת בשעתו לא הסתפקה בכך שרק פעם בשנה נעדכן את גובה הקיצבאות, ביחוד לאור הלקחים של האינפלציה המהירה, כך שהקשישים לא יצטרכו לחכות שנה תמימה כדי לספוג את ההתייקרות.

מה שמוצע כאן הוא, אפוא שבנוסף לעידכון השנתי, לפי הגידול בשכר הממוצע, נעדכן בתוך השנה את ההכנסה המינימאלית המובטחת, בהתאם לגידול לפי סעיף 41 ג'. כלומר, כל צורה של פיצוי לשכירים תחול גם על הפנסיונרים.

אנחנו אומרים, נקח את קצבתו של אדם, ונשלים לו את הקיצבה עד לאותה הכנסה מינימאלית מובטחת. אנחנו מציעים שלעניין זה קיצבה של אדם תיחשב הקיצבה החודשית שמגיעה לו לפי פרק ג' לחוק הביטוח הלאומי, כלומר קיצבת נכות ותלויים. אנחנו בסוף השנה שעברה לראשונה הכנו את הסידורים של הטבה סוציאלית גם על נכים מתאונות עבודה, או תלויים, למי שנהרג בתאונות עבודה, שהקיצבה שלהם איננה מספיקה כדי קיום, כלומר, הסכומים שהם מקבלים הם כאלה, שהם מזכים אותם בהטבה סוציאלית. אם כן, גם לאלה תינתן ההט"ס לפי הנוסחה הזו.

גם הקיצבה לפי פרק ב' לחוק תיחשב - כל הקיצבה וכל מרכיביה, למעט התוספת לדחיית פרישה.

היו"ר: אם אנחנו בתוך החישוב של $22\frac{1}{2}\%$, שזה כולל את קיצבת הזיקנה ואת ההטבה הסוציאלית, קיצבת הזיקנה - אנחנו יודעים שזה מורכב מכמה דברים: קודם כל היסוד, לזה מתווסף הוותק, שהוא צובר לו במשך הזמן ולזה מתווסף דחיית הפרישה. אם הוא חמש שנים עדיין יכול היה לפרוש ולקבל את קצבת הזקנה, אבל הוא ממשיך לעבוד ולא פרש והמשיכו לשלם עבורו את הביטוח, וכתוצאה מכך הוא לא קיבל את הקיצבה. אבל כאשר הוא פורש, יש לו על כל שנה 5% .

כעת, אני מתנגדת שהדבר הזה יילקח בחשבון, גם דחיית פרישה וגם הוותק. אנחנו לא צריכים לקחת את זה בחשבון. תעשה חשבון של 5% לשנה, נניח אם הוא היה חמש שנים, אז זה 25% . אני מציעה שכמו שישנו היסוד של קיצבת הזיקנה, אנחנו נדבר אך ורק על היסוד פלוס ההטבה הסוציאלית, שזה לא יפחת מ- $22\frac{1}{2}\%$. אם אתה רוצה לכלול את כל הדברים האלה ביחד, אז אני אתחיל לדבר על אחוז יותר גבוה.

מר רוטר: לגבי תוספת דחיית פרישה, אותה תוספת הוצאנו מן החשבון, כלומר היא איננה מובאת בחשבון כקיצבה, בתוך ההטבה הסוציאלית. אז כאן אין לנו ויכוח. אני מבין שאת רוצה שגם תוספות הוותק יהיו מעל ל- $22\frac{1}{2}\%$.

מ. כהן: האם זה מעשי בכלל? אגיד לך מדוע אני שואל את השאלה: אדם שעבד עשר או חמש-עשרה שנה באיזשהו מקום, בוודאי קיבל איזו פנסיה ממקום מסוים, שבוודאי ובוודאי עולה על השכר הממוצע. למי את נותנת את ההטבה הסוציאלית? נותנים לאותו אדם שנניח אין לו מקור הכנסה, פרט לביטוח הלאומי. אז אני

שואל את עצמי בקול רם: אנשים שעבדו עשר וחמש-עשרה שנה באיזה מקום בוודאי הם נהנים או מאיזו פנסיה ממקום עבודה, או שהוא קיבל פיצוי גדול, כי הרי לא סתם פיטרו אותו, גם הגיע לגיל מסוים, אז בוודאי צבר לו איזו קרן מסוימת, או באיזה ביטוחים מסוימים. השאלה נשאלת: על מי זה יחול?

מר רוטר: אני מביין שיש לנו נקודה אחת לבירור

וזה, באיזו מידה תוספת הוותק צריכה להילקח בחשבון בסכום ההט"ס שיחושב, או שהוא צריך להיות מעל ל-22½% או בתוכו, כי לגבי תוספת פרישה אין לנו ויכוח, גם מה שהממשלה מציעה כאן הוא מחוץ לחשבון. זו אם כן נקודה שצריך לדון בה.

יש לזכור שהמדובר כאן בציבור גדול

של קשישים, למעלה מ-100,000 קשישים ושאיירים הנהנים היום מהטבה סוציאלית, כלומר קרוב למחצית. צריך לזכור כאן דבר אחד: בקווים כלליים זה נכון מה שח"כ כהן אמר. בדרך כלל אלה שזכאים לקבל הטבה סוציאלית, מעטים יחסית, ביניהם אלה שיש להם גם תוספת דחיית פרישה מקסימאלית וגם תוספת ותק מקסימאלית, וכך הלאה. כי היכן שכיח המצב הזה של זכאות לקבלת הט"ס? זה שכיח קודם כל בקרב כל הקבוצות המקבלות גימלאות שלא מן המניין, גימלאות שמחוץ לחוק: עולים חדשים לסוגיהם, או ותיקי הישוב שלא נכנסו לחוק. בקרב הקבוצות האלה יש ש-80% מהם מקבלי הט"ס, והעולים החדשים ממש - מעל 90% מקבלים את ההט"ס. הם עולים בגיל קשיש וקליטה של אדם שעלה מעל גיל שישים או שבעים - זה דבר שהוא קשה מאוד, לעתים קרובות גם בלתי אפשרי. לאלה, כמובן, עניין הוותק לא משנה.

במה אמורים הדברים? לגבי שאירים

וזקנים שמקבלים לפי חוק. שוב צודק ביסודו ח"כ כהן, שאומר שבדרך כלל, אם אדם צבר ותק שמעל לעשר שנים, יש לו סיכויים טובים לקבל פנסיה או לקבל כל מיני טובות הנאה אחרות ואז הזכאות שלו להט"ס היא כבר בסימן שאלה.

אבל זה לדאבוננו עדיין לא כך. אין

לנו חוק פנסיה כללי. לא כל פורש, לדאבוננו היום אחוז די גבוה מן הפורשים פורשים בלי פנסיה, אפילו אם הם עובדים 15 שנה. הם מקבלים פיצויים, ולא תמיד: אם הם עצמאיים או חברי מושבים אז גם שם חוק פיצויי פיטורין לא חל. לגבי שכירים, אינני יודע אם גם כן תמיד מקבלים פיצויי פיטורין, יש כל מיני עובדי-יום, כך שלא כולם גם מקבלים פיצויי פיטורין או פנסיה.

אלא מה? נכון הוא, שהצירוף הזה של איש

יש פנסיה הוא שכיח יותר כאשר יש לו ותק גדול, ואם יש לו פנסיה, הוא לא זכאי להט"ס. אבל בדקנו ומצאנו שמדובר בכל אופן בהרבה אלפים של עובדים, שלמרות שצברו תוספת ותק שנגיד מגדילה את הפנסיה שלהם ב-10%, אם יש להם 15 שנות ותק, הם מקבלים 2% על כל שנה מעל לעשירית, כלומר ב-15 שנה יש להם תוספת של עשר לירות תוספת ותק, ואם אמרנו שהקיצבה בינואר היתה 188 ל"י ליחיד, הם מקבלים עוד 19 ל"י בנוסף ל-188 ל"י, ואם אין להם הכנסות אחרות רציניות, הם זכאים להט"ס.

עד עכשיו קבענו את ההט"ס בתור סכום:

67 ל"י. והם קיבלו את הסכום הזה, בין אם היתה להם תוספת הוותק הזו בין אם לאו. לפי הסידור החדש מציעים לעשות סידור אחר: קח את ה-19 ל"י

האלה, תוסיף אותם ל-188 ל"י שהוא מקבל, תקבל קיצבה של 207 ל"י ותשלום לך את זה עד 22½% מן השכר הממוצע, שזה ייצא לפי החישובים שלנו כ-284 ל"י, כלומר תשלום לך עד 284 ל"י. אז מי שאיך לו שום תוספת ותק, יקבל על ידי זה תוספת של כ-30 ל"י בקירוב להכנסה שלו, בהשוואה עם מה שהוא קיבל בינואר. אבל מי שיש לו תוספות ותק - אז אני אומר: נכון, זה נוגע לציבור קטן, הרוב המכריע יקבל את כל ה-30 ל"י, אבל יש מיעוט, לא גדול, שצברו ותק, בדרך כלל לא מקסימאלי.

אז כאן יש ויכוח: השאלה היא אם תוספת

הוותק צריכה להילקח בחשבון כחלק ממינימום הפנסיה שהביטוח הלאומי צריך להבטיח במסגרת הזאת, או שזה איזושהו אכסטרא, איזושהו תשלום עבור ביטוח, עבור תשלום דמי ביטוח יותר שנים, שאיננו צריך להילקח בחשבון, כמו שלא נלקחים בחשבון דברים אחרים. ההצעה שהממשלה הביאה, חילקה את העניין לשניים: תוספת דחיית פרישה, שלא נלקחה בחשבון והוותק שכן נלקח בחשבון, כי בסופו של דבר ההט"ס היא תשלום סוציאלי שבא להשלים את מה שיש לאדם באיזושהו מינימום, והוותק הזה הוא בכל אופן חלק ממה שהאיש מקבל כבר מן הביטוח הלאומי, והשאלה היא למה ליצור כמה סטאנדארטים. בארץ קולטת עלייה יש לזה משמעות מיוחדת, כי הוותיקים - אני מדבר על פרספקטיבה של עוד 15 שנה - שיפרשועם תוספת ותק של 50%, בעצם את מבטיחה להם פנסיה מינימום של 30% מן השכר הממוצע ליחיד, כי הוא יקבל 15% לפי החוק, תוספת ותק של 7½%, ועוד 7½%.

לעולה חדש, שעלה בגיל קשיש ובדרך כלל

איבד את הפנסיה שלו בארץ מוצאו, את מבטיחה הכנסת מינימום של 22½%. כלומר, יש כאן הבדלים שונים בין, נגיד, המינימום המובטח בחוק, בין עולים וותיקים. אפשר לעשות השוואות לכאן ולכאן ובכל כיוון שעושים, זה נראה קצת אחרת. בהשוואה של המינימום המובטח לעולה חדש ולוותיק, הדברים בכל אופן אולי נותנים חומר למחשבה כי אולי בכל אופן יש כאן צדק.

אשר לשאירים; אם אשה נשואה נתאלמנה

בגיל צעיר, כשבעלה עדיין לא הספיק לצבור ותק בעבודה של יותר מעשר שנים, היא תקבל את ה-22½% שההט"ס תשלום לה. אבל אם נתאלמנה בגיל יותר גבוה, בשנות החמישים או השישים לחייה, כשבעלה כבר צבר תקופת ביטוח של 35 שנה, אז שוב אנחנו מבטיחים לה ולילדיה הכנסת מינימום המקבילה ל-30%. כלומר, יש לנו כאן איזושהו קונפליקט בין שני עקרונות: האספקט הביטוחי אומר - שילם יותר, מגיע לו יותר; אבל זה לא ביטוח מסחרי, זה ביטוח סוציאלי, והאספקט הסוציאלי אומר לך, בכל אופן את רוצה ליצור איזושהי רצפה, איזושהי פנסיה מינימום לכולם, שלא יהיה זקן או אלמנה או שאר אחר, שיחיה ברמת חיים יותר נמוכה ממך. אם אנחנו מוציאים מהחשבון את תוספת הוותק, אנחנו יוצרים כאילו מינימומים שונים לחלקים שונים באוכלוסייה: לאלמנה הצעירה אחרת, לעולה החדש אחרת ולוותיק אחרת, והשאלה אם יש לזה הצדקה.

אני מקבל שהצדק יכול להיראות אחרת אם

מסתכלים על הביטוח או שמסתכלים על הסוציאלי, ואנחנו עוסקים בביטוח סוציאלי, וקשה להחליט. אז מאחר שהיה קשה לנו להחליט מה צריך להיות,

האספקט הביטוחי או האספקט הסוציאלי, אז עשינו כמשפט שלמה וחלקנו: אמרנו: תוספת דחיית פרישה לא נביא בחשבון; תוספת הוותק - כך נביא בחשבון, ואני חושב שזו פשרה סבירה, ואני מציע לחברי הוועדה לקבל אותה.

מר לוינ:

כאן מדובר אמנם על האספקט הביטוחי, אבל יש לזכור שמדובר כאן בהטבה סוציאלית, שמקורה איננו מדמי ביטוח אלא רק החשלומים מבוצעים באמצעות המוסד וזה בא ממקורות האוצר. זה בא למעשה כדי לפתור בעיות של רמת הכנסה נמוכה לאנשים, זאת אומרת המבחן הוא מבחן סוציאלי מובהק, וכאן היסוד הביטוחי של צבירה של תקופה איננו הנושא הדומיננטי הקובע. משום כך יש כאן חשיבות יתר של השוויון.

היו"ר:

אין ספק שיש לעכל את הדבר הזה ולחשוב היטב.

א. מויאל:

אני בדרך כלל בעד העיקרון הזה: ביטוח הוא ביטוח. אפילו ביטוח סוציאלי. כלומר, אם אדם מבוטח, הוא צריך לקבל מה שמגיע לו תמורת הביטוח. בזה שאנחנו מכניסים יותר את הסוציאלי - יש לנו הרבה טענות של היישוב הישן היום כלפי זכויות הניתנות לעולה ולוותק אין. אבל כאן, אם זה ביטוח והוא שילם יותר - מגיע לו. בזה אינני גוזל שום דבר מן העולה החדש. צריך למצוא איזו סינתזה בין היסוד הביטוחי לבין הביטוח הסוציאלי, וכאן אני לא בעד פשרות, כי פשרות תמיד אינן טובות.

לי נראה שקרנות הביטוח גם כן התלבטו

בבעיה הזו. אז באו ואמרו: בשנים הראשונות - נגדיל את האחוזים, נתן לו אחוזים גבוהים. במידה שהוא מתוותק - נקטיין לו את האחוזים. אולי גם כאן אפשר לתת את אותו יסוד,

היו"ר:

אני רוצה להציע, שאם רוצים לעשות שוויון, נעשה אותו לצד השני. מדוע אני צריכה, את אותו אדם שצבר לו שנות ותק, להקטיין לו משום שלשני אין? איזה צדק אני עושה פה? אתה מכה אותו משום שאתה רוצה להשוות אותו לשני. זה עוול ולא צדק. מוטב שתביאו לנו הצעה, שלא תקח בחשבון לא את דחיית הפרישה ולא את שנות הוותק, ואז ייעשה באמת צדק עם כולם, כי זהו המכנה המשותף לגבי כולם וזהו הצדק האבסולוטי. אני רוצה כאן לברך את הממשלה שסוף סוף בכל זאת קיבלה את הדעה שלנו, שלחמנו עליה כל כך הרבה זמן.

אני מציעה שנעמיד פה נקודה. אם תוציאו

גם את המחלוקת הזאת, חילוקי הדעות יצטמצמו ואז נוכל להמשיך לדון בחומר. בכל אופן, תעבירו להם את ההרהורים הראשונים שלנו בנושא הזה.

הישיבה נעולה